

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

248390

ความงอกงามของประชาธิปไตยในภายไต้รัฐบาลทักษิณและปฎิทิน
: ความท้าทายต่อกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย

นายชุมพล อุ่นพัฒนาศิลป์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการปกครอง ภาควิชาการปกครอง
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2553
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๐๐๐๒๕๓๖๓๒

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

248390

ความถดถอยของประชาธิปไตยภายใต้รัฐบาลทักษิณและปูติน
: ความท้าทายต่อกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย

นายชุมพล อุ่นพัฒนาศิลป์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการปกครอง ภาควิชาการปกครอง

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5 0 8 0 7 1 2 7 2 4

The Democratic Rollback under Thaksin and Putin's Regimes:
Challenges to Democratization Process

Mr. Chumphol Aunphattanasilp

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Government

Department of Government

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ความถดถอยของประชากรปีโตยภายใต้รัฐบาลทักษิณและ

ปูติน: ความท้าทายต่อกระบวนการพัฒนาประชากรปีโตย

โดย

นาย ชุมพล อุ่นพัฒนาศิลป์

สาขาวิชา

การปกครอง

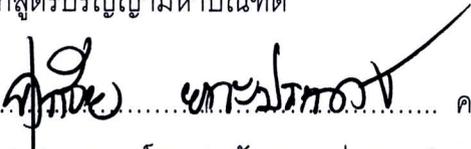
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ สิริพรรณ นกสวน

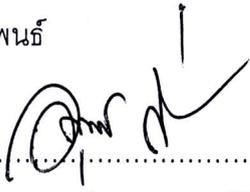
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

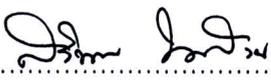
อาจารย์ ดร. รมย์ ภิรมนตรี

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ยาวะประภาส)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. อนุสรณ์ ลิ้มมณี)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ สิริพรรณ นกสวน)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(อาจารย์ ดร. รมย์ ภิรมนตรี)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ นรนิติ เศรษฐบุตร)

ชุมพล อุ้นพัฒนาศิลป์ : ความถดถอยของประชาธิปไตยภายใต้รัฐบาลทักษิณและปูติน: ความท้าทายต่อกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย. (The Democratic Rollback under Thaksin and Putin's Regimes: Challenges to Democratization Process)

อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รองศาสตราจารย์ สิริพรรณ นกสวน, อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม: อาจารย์ ดร. รมย์ ภิรมนตรี, 290 หน้า.

248390

วิทยานิพนธ์เรื่อง "ความถดถอยของประชาธิปไตยภายใต้รัฐบาลทักษิณและปูติน: ความท้าทายต่อกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย" มุ่งตอบคำถาม 3 ประเด็นหลักคือ ประการแรก รัฐบาลทักษิณและปูตินเข้าสู่ตำแหน่งและบริหารประเทศภายใต้เงื่อนไขทางโครงสร้างและสถาบันทางการเมืองแบบใด อีกทั้งมีกระบวนการอธิบายอำนาจและความชอบธรรมอย่างไร ประการที่สอง รัฐบาลทักษิณและปูตินดำเนินนโยบายอย่างไรจึงทำให้เกิดรัฐที่เป็นผู้ล่า และประการที่สาม ผลจากการสร้างรัฐที่เป็นผู้ล่าส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประชาธิปไตยอย่างไร

จากผลการศึกษาอาจกล่าวได้ว่า รัฐบาลทักษิณและปูตินเข้าสู่ตำแหน่งและบริหารประเทศภายใต้รัฐธรรมนูญที่มีกลไกเอื้อให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตยอยู่มาก อีกทั้งมีความชอบธรรมจากภูมิหลังในแง่อำนาจบารมีและอำนาจตามกฎหมายและเหตุผลรองรับ แต่ภายใต้การบริหารประเทศของรัฐบาลทักษิณและปูติน กลับไม่สามารถทำให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตยได้ที่เป็นเช่นนี้เพราะ รัฐบาลทั้งสองได้ใช้รัฐธรรมนูญ อำนาจความชอบธรรม และความนิยมจากประชาชนสร้างรัฐที่เป็นผู้ล่า ซึ่งเป็นพฤติกรรมของประชาธิปไตยแบบสัมปทานผูกขาด (Delegative Democracy) อีกทั้งเป็นเงื่อนไขให้เกิดความถดถอยทางประชาธิปไตย (Democratic Rollback)

ภาควิชา การปกครอง.....
สาขาวิชา การปกครอง.....
ปีการศึกษา 2553.....

ลายมือชื่อนิติ *ชุมพล อุ้นพัฒนาศิลป์*
ลายมือชื่ออ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก *ศิริพรรณ นกสวน*
ลายมือชื่ออ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม *รมย์ ภิรมนตรี*

508 07127 24 : MAJOR Government

KEYWORDS: Democratization Process / Predatory State / Democratic Rollback / Delegative Democracy.

Chumphol Aunphattanasilp: The Democratic Rollback under Thaksin and Putin's Regimes: Challenges to Democratization Process. Thesis Advisor: Associate Professor Siripan Nogsuan, Thesis Co-Advisor: Rom Phiramontri, Ph.D., 290 pp.

248390

This thesis attempts to answer 3 main questions. First, under what kinds of structural and institutional conditions that the Thaksin's and the Putin's governments came to power? and how have the two governments explain their authority and legitimacy?; Second, how have the Thaksin's and the Putin's governments implemented their policies and administered the countries that led to "the predatory state"?; And third, what are the effects of the predatory state on the democratic development?

The study finds that the Thaksin's and the Putin's governments came to power under the constitutional mechanism that favored democratic developments. Moreover, both leaders not only possessed legal/rational power, but also endowed with considerable charismatic authority. However, the Thaksin's and the Putin's governments were found unsuccessful in promoting democratization processes. The reasons for such failures came from the fact that the Thaksin's and the Putin's governments, instead of exercising the power to enhance democratic establishment, exploited various democratic constitutions, legal authorities and personal popularities to create a predatory state. Such a predatory state was witnessed in a form of "delegative democracy," and hence bred a condition for democratic rollback.

Department : Government.....
Field of Study : Government.....
Academic Year : 2010.....

Student's Signature *Chum An*
Advisor's Signature *Siripan Nogsuan*
Co-Advisor's Signature *Rom Phiramontri*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นผลผลิตจากความกรุณา ความช่วยเหลือ และความเอาใจใส่ดูแลจากหลายภาคส่วน โดยเฉพาะวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันพระปกเกล้า ซึ่งผู้เขียนขออุทิศการบรรยายในหน้านี้ได้เป็นอนุสรณ์ในการกราบขอบพระคุณ ขอบพระคุณ และขอบคุณ ตามลำดับ

ขอกราบขอบพระคุณ สถาบันพระปกเกล้า รองศาสตราจารย์ นรนิติ เศรษฐบุตร ที่เมตตาเป็นอย่างยิ่งด้วยการเป็นกรรมการภายนอก ศาสตราจารย์ ดร.อนุสรณ์ ลิ้มมณี ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ผู้เป็นครูทางจริยธรรมและทางวิชาการ รองศาสตราจารย์ สิทธิพรณ นกสวน และอาจารย์ ดร. รมย์ ภิรมนตรี ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ทั้งสองเป็นผู้มีส่วนสำคัญอย่างเป็นรูปธรรมยิ่งในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และกรุณาอดทนต่อภาวะปัญหาที่เกิดขึ้นจากผู้เขียน

ขอขอบพระคุณครูทุกท่านทั้งที่จาริกและไม่ได้จาริกชื่อไว้ในที่นี้ ขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร. พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ ในความกรุณา เมตตา และช่วยเหลือในทุกประเด็น ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประภาส ปิ่นตบแต่ง ผู้ซึ่งในช่วงเวลาหนึ่งได้มีโอกาสใกล้ชิดมากกว่าพ่อที่แท้จริง รองศาสตราจารย์ สุขชาย ตีร์รัตน์ ผู้สร้างแบบอย่างเพียงหนึ่งเดียว อาจารย์ ดร. นฤมล ทับจุมพล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. แก้วคำ ไกรสรพงษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เวียงรัฐ เนติโพธิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อติศร หมวกพิมาย และอาจารย์ภรณ์ญา ชัยรัตน์ ทุกท่านเป็นผู้วางหมุดหมายสำคัญให้กับผู้เขียน

ขอบคุณเพื่อนที่ให้มะขามหวาน เพื่อนที่พาไปทานข้ามหมูแดงสามย่าน และเพื่อนร่วมชั้นเรียน ทำยสุดนี้ขอกราบขอบพระคุณ ขอบพระคุณ และขอบคุณครอบครัวที่สำคัญยิ่ง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามการวิจัย.....	7
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
1.4 สมมติฐานการวิจัย.....	8
1.5 ขอบเขตของการวิจัย.....	9
1.6 ระเบียบวิธีวิจัย.....	10
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	15
1.8 ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย.....	15
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	17
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	17
2.1.1 ตัวแบบทางประชาธิปไตย.....	17
2.1.2 มาตรฐานวัดความเป็นประชาธิปไตย.....	23
2.1.3 รัฐที่เป็นผู้ล่า.....	27
2.1.4 ความถดถอยทางประชาธิปไตย.....	36
2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	38
2.2.1 งานเขียนที่ว่าด้วยประชาธิปไตยภายใต้ระบอบทักษิณ.....	39
2.2.2 งานเขียนที่ว่าด้วยประชาธิปไตยภายใต้ระบอบปุนดิน.....	42

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 ภูมิหลังของการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศไทยและรัสเซีย.....	50
3.1 ภูมิหลังในแง่โครงสร้างทางการเมือง.....	51
3.1.1 รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 กับการปรับระบบการเมืองไทย.....	53
3.1.2 รัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2536 (ค.ศ.1993) ความพยายามสร้าง ประชาธิปไตยในรัสเซีย.....	72
3.2 บทสรุป: ความเหมือนและความต่างของภูมิหลังในการพัฒนา ประชาธิปไตย.....	87
บทที่ 4 การเกิดขึ้นของระบอบทักษิณและระบอบปुติน.....	92
4.1 ภูมิหลังของทักษิณ.....	94
4.1.1 ทักษิณกับภูมิหลังในมิติอำนาจตามกฎหมายหรือเหตุผล.....	95
4.1.2 ทักษิณกับภูมิหลังในมิติอำนาจบารมี.....	97
4.2 ภูมิหลังของปुติน.....	100
4.2.1 ปุติน: ประสบการณ์และอำนาจในเชิงกฎหมายและเหตุผล.....	101
4.2.2 ปุติน: ประสบการณ์และอำนาจบารมี.....	103
4.3 การเริ่มต้นชีวิตทางการเมืองและการขึ้นสู่ผู้บริหารประเทศ.....	107
4.3.1 การขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของทักษิณ.....	108
4.3.2 การขึ้นสู่ตำแหน่งประธานาธิบดีของปुติน.....	110
4.4 บทสรุป.....	112
บทที่ 5 การสร้างรัฐที่เป็นผู้ล่าของระบอบทักษิณและปुติน.....	115
5.1 การสร้างรัฐที่เป็นผู้ล่าในมิติกฎหมายของระบอบทักษิณและปुติน.....	116
5.1.1 ระบอบทักษิณกับการปรับใช้เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ.....	117
5.1.2 ระบอบปुตินกับการปรับใช้เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ.....	121
5.2 การสร้างรัฐที่เป็นผู้ล่าในมิติการจัดการชั่วคราวข้ามของ ระบอบทักษิณและปुติน.....	130

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.2.1 ระบอบทักษิณกับการจัดการข้าวตรงข้าม.....	130
5.2.2 ระบอบปุนดินกับการจัดการข้าวตรงข้าม.....	138
5.3 การสร้างรัฐที่เป็นผู้ล่าในมิติอำนาจทางการเมือง ของระบอบทักษิณและปุนดิน.....	146
5.3.1 ระบอบทักษิณกับการรวมศูนย์อำนาจทางการเมือง.....	147
5.3.2 ระบอบปุนดินกับการรวมศูนย์อำนาจทางการเมือง.....	153
5.4 การสร้างรัฐที่เป็นผู้ล่าในมิติธุรกิจการเมือง ของระบอบทักษิณและปุนดิน.....	158
5.4.1 ธุรกิจการเมืองในระบอบทักษิณ.....	159
5.4.2 ธุรกิจการเมืองในระบอบปุนดิน.....	162
5.5 การสร้างรัฐที่เป็นผู้ล่าในมิติสังคมและประชาชน ของระบอบทักษิณและปุนดิน.....	166
5.5.1 การสื่อสารกับประชาชนผ่านนโยบายและสื่อของระบอบทักษิณ.....	167
5.5.2 การสื่อสารกับประชาชนผ่านนโยบายและสื่อของระบอบปุนดิน.....	173
5.6 สรุปการสร้างรัฐที่เป็นผู้ล่าของระบอบทักษิณและปุนดิน.....	179
บทที่ 6 ความถดถอยทางประชาธิปไตยภายใต้ระบอบทักษิณและปุนดิน.....	183
6.1 ระบอบทักษิณและปุนดินกับตัวแบบทางประชาธิปไตย.....	184
6.1.1 กรอบคิดเรื่องการเข้าสู่อำนาจและที่มาแห่งอำนาจ.....	185
6.1.2 กรอบคิดเรื่องโครงสร้างอำนาจและการใช้อำนาจ.....	188
6.1.3 กรอบคิดเรื่องการผูกขาดอำนาจ.....	192
6.2 ระบอบทักษิณและปุนดินกับความถดถอยทางประชาธิปไตย.....	195
6.2.1 ความถดถอยทางประชาธิปไตยในแง่บทบาทของผู้นำ.....	196
6.2.2 ความถดถอยทางประชาธิปไตยในแง่ความขัดแย้ง ของเสียงส่วนน้อย.....	198
6.2.3 ความถดถอยทางประชาธิปไตยในแง่สถาบันทางการเมืองที่อ่อนแอ.....	200

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
6.2.4 ความถดถอยทางประชาติปไตยในแง่ส่งเสริมให้เกิดคณาธิปไตย.....	203
6.2.5 ความถดถอยทางประชาติปไตยในแง่วัฒนธรรมทางการเมือง.....	206
6.3 สรุปผลลัพธ์ของระบอบทักษิณและปูติน: ตัวแบบและ ความถดถอยทางประชาติปไตย.....	215
บทที่ 7 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	217
7.1 สรุปผลการวิจัย.....	217
7.2 อภิปรายผลการวิจัย.....	227
7.3 ข้อเสนอแนะ.....	230
รายการอ้างอิง.....	233
ภาคผนวก.....	246
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	290

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1.1	แผนภาพแสดงสาเหตุและผลของรัฐที่ เป็นผู้ล่าและปัญหาประชาธิปไตย.....	13
5.1	แผนภาพโครงสร้างการบริหารระบบราชการไทย (ก่อนและหลังการปฏิรูประบบราชการของระบอบทักษิณ)	150
5.2	แผนภาพโครงสร้างการบริหารระบบราชการรัสเซีย (ก่อนและหลังการปฏิรูประบบราชการของระบอบปูติน)	155
6.1	แผนภาพการจัดลำดับชั้นทางการปกครองส่วนภูมิภาคของไทยในช่วงระบอบทักษิณ.....	208
6.2	แผนภาพการจัดลำดับชั้นทางการปกครองส่วนภูมิภาคของรัสเซียในช่วงระบอบปูติน.....	212
7.2	แผนภาพแสดงความสัมพันธ์ของข้อสรุปที่ได้จากการศึกษา.....	225